

Aan de gemeenteraad

Behandeld door	M. Vrancken en R. Klaassen	Datum	2 april 2024
Doorkiesnummer	14030	Kenmerk	12236319
E-mail	maarten.vrancken@utrecht.nl robbert.klaassen@utrecht.nl	Onderwerp	Voortgang Gemeentebrede inzameling gfe+t
Bijlage(n)	-	Beleidsveld	Circulaire economie

Geachte leden van de raad,

In de door ons college overgenomen [Motie 2022/315 GFT-inzameling in de gehele gemeente](#) heeft u ons gevraagd de raad te informeren wanneer in de hele gemeente Utrecht gfe+t (groente, fruit, etensresten en tuinafval) ingezameld wordt. In de [raadsbrief](#) van 20 juni 2023 hebben wij u op de hoogte gebracht van de toenmalige stand van zaken. Daarbij hebben wij toegezegd u op een later tijdstip opnieuw te informeren over de ontwikkelingen op dit gebied. Met deze brief brengen wij u op de hoogte van de ontwikkelingen rondom de uitbreiding van gfe+t inzameling. Hierbij gaan we onder andere in op de introductie in 2025 van de gfe container als nieuw inzamelmiddel.

Het belang van gfe+t inzameling

Als gemeente Utrecht zetten we ons in voor het verminderen van afval en het stimuleren van een circulaire economie. Minder afval bespaart grondstoffen en energie en is daarmee goed voor het klimaat. We kunnen een grote stap zetten in deze ambities door het gescheiden inzamelen van gfe+t. Met gfe+t bedoelen we groente, fruit, etensresten en tuinafval. Wanneer er geen tuinafval in zit, zoals bij hoogbouw, spreken we over gfe (groente, fruit en etensresten). Gfe is dus onderdeel van de totale gfe+t samenstelling.

Gfe+t is een grondstoffenstroom waarmee we in Utrecht op het gebied van gescheiden inzamelen en verwerken nog veel winst kunnen behalen. Al jaren zamelen we ongeveer 30 kg per inwoner per jaar gescheiden in. 60 kg gfe+t per inwoner per jaar komt echter nog terecht in het restafval, hiervan is 90% gfe. Een substantieel deel van het gfe+t belandt dus nog in het restafval, dit betreft voornamelijk gfe-resten. Het is onze ambitie om de hoeveelheid ingezameld gfe+t drastisch te verhogen, waarmee we een grote stap kunnen zetten in het verminderen van de hoeveelheid restafval. Meer gfe+t inzameling betekent ook dat we meer afval op een duurzame manier kunnen laten verwerken. Uit gfe+t halen we namelijk biogas en maken we compost.

Daarnaast is op 1 januari jl. de herziene Kaderrichtlijn Afvalstoffen ([2018/851](#)) in werking getreden. Hierin is vastgesteld dat bioafval vanaf 2024 gescheiden moet worden ingezameld. De Kaderrichtlijn Afvalstoffen geeft de mogelijkheid om bij verordening een uitzondering te maken voor gescheiden

inzameling van gfe+t als inzameling technisch niet mogelijk is. Wij gaan tijdelijk van deze mogelijkheid gebruik maken.

Gezien bovenstaande heeft uitbreiding van het inzamelsysteem voor gfe prioriteit. Het vinden van een geschikt inzamelmiddel voor gestapelde en hoogbouw woningen is echter ingewikkeld, zeker in gebieden met beperkte openbare ruimte. Onze huidige inzamelmiddelen zijn niet geschikt voor deze gebieden. Daarbij is gfe een lastige afvalsoort. Het is een relatief zwaar en kan stankoverlast veroorzaken bij hogere temperaturen.

Gfe+t inzameling in Utrecht

In Utrecht zamelen we momenteel op twee manieren gfe+t in. Bij laagbouw zamelen we het gfe+t in door middel van een kliko die aan huis wordt ingezameld. Deze methode verlaagt de drempel om het gfe+t gescheiden weg te gooien, waar het restafval weggebracht moet worden naar een ondergrondse container. Dit zorgt ervoor dat met name in de laagbouw gfe+t al goed gescheiden wordt. De kliko bieden we aan bij woningen met een tuin met achterom.

Voor overige woningtypen (met uitzondering van complexen hoger dan vier woonlagen) zijn draagbare afvalcontainers (citybins) van 40 liter beschikbaar voor de inzameling van gfe. Lang niet alle huishoudens die daar recht op hebben, maken gebruik van de citybin omdat er vaak weinig ruimte voor is in huis.

Om meer inwoners gfe te laten scheiden in zowel de laagbouw als de hoogbouw moeten we het voor hen zo eenvoudig mogelijk maken om het gfe+t gescheiden aan te bieden. Gfe scheiden is niet eenvoudig en vraagt wat van onze inwoners, met name in hoogbouwgebieden. We hebben de ambitie het aantrekkelijk te maken voor al onze inwoners om het gfe+t gescheiden weg te gooien. Daarvoor is een passend inzamelmiddel nodig in gebieden waar we nu nog niet over een geschikt inzamelmiddel beschikken om onze bewoners te verleiden hier goed gebruik van te maken. Een nieuw inzamelmiddel moet een hoogwaardig brengsysteem voor gfe inzameling zijn, waarbij inwoners te allen tijde gfe kunnen aanbieden op loopafstand van hun woning. Dit biedt inwoners de mogelijkheid kleine hoeveelheden gfe regelmatig weg te brengen waardoor stankoverlast in huis wordt voorkomen. Het inzamelmiddel staat op logische plekken, moet passen in de omgeving met een beperkt gebruik van oppervlakte (footprint) en is gericht op gebruiksgemak voor bewoners. Daarnaast moet een nieuw systeem geschikt zijn voor de afval inzameldienst. De huidige citybin is Arbo-technisch minder geschikt vanwege de hoge, fysieke belasting.

Om bovenstaande te realiseren gaan ons inzamelsysteem voor gfe+t uitbreiden en de citybins vervangen voor een nieuw inzamelmiddel passend voor inwoners en onze afvalinzameldienst.

Het uitbreiden van het inzamelsysteem voor gfe kan niet met bestaande inzamelmiddelen. Daarom zetten we in op de ontwikkeling van nieuwe inzamelmiddelen, passend bij het gebied waar het middel wordt ingezet. We richten ons op een drietal gebieden:

1. Gestapelde bouw en hoogbouw
2. Dichtstedelijk gebied
 - a. bestaande (vooorlogse) wijken
 - b. Beurskwartier
3. Historische binnenstad.

De onderzoekskosten naar nieuwe middelen voor gfe inzameling zijn gedekt binnen de begroting van de afvalstoffenheffing.

Nieuwe gfe inzamelmiddelen

1. Container – gestapelde bouw en hoogbouw

Per eind 2025 starten we in een aantal nog te bepalen gebieden met een pilot met gfe containers. Deze containers plaatsen we in gebieden met gestapelde bouw en hoogbouw waarbij er voldoende openbare ruimte is.

Een gfe container is een stalen ombouw ('huisje') om een kliko met een inwerpopening. Dit naar model van wat ze in Rotterdam een 'cocon' noemen (zie bijlage *Concept vormgeving gfe container*). Bij legen wordt de container geopend en de kliko eruit gereden. Onze huidige inzamelwagens kunnen de kliko's legen. De container heeft een formaat dat iets groter is dan het huisje van een ondergrondse container. Een container is daardoor een geschikt middel om in gebieden in te zamelen met voldoende openbare ruimte.

Er zijn verschillende soorten containers beschikbaar. Wij kiezen voor de container die de gemeente Rotterdam heeft ontwikkeld. Bij de ontwikkeling is veel aandacht geweest voor de gebruiksvriendelijkheid voor zowel de inwoner als de inzamelaars en de kwaliteit van het ingezamelde gfe. De ervaringen van de gemeente Rotterdam zijn positief en deze toepassing is op relatief korte termijn te realiseren.

Met de containers maken we het voor bewoners mogelijk en tegelijk aantrekkelijk om gfe gescheiden aan te bieden. De belangrijkste kenmerken van het project zijn:

- De containers worden bij voorkeur zo dicht mogelijk bij de ingang van wooncomplexen of gestapelde (bis)woningen geplaatst;
- De containers hebben een inwerpopening waar zakjes gfe in kunnen. De inwerpopening is te smal voor grote vuilniszakken;
- De containers worden wekelijks geleegd om stankoverlast te voorkomen en worden acht keer per jaar gereinigd;
- Ze worden uitgerust met een eenvoudig toegangssysteem zoals bij de restafval perscontainers. Uit onderzoek blijkt dat deze kleine handeling ervoor zorgt dat inwoners minder snel verkeerd (rest) afval erin gooien;
- We werken aan een uitgebreide communicatie aanpak om inwoners te informeren over dit nieuwe inzamelmiddel. Daarbij hebben we twee doelen:
 1. informeren dat de containers er komen.
 2. motiveren, zodat de inwoner de container gaat gebruiken.

Op dit moment zitten we in de voorbereidende fase waarbij we kijken en afwegen wat de juiste strategie is om deze doelen te behalen. Daarna volgt een plan van aanpak en uitvoering;

- We gaan in de betreffende gebieden inwoners vragen om feedback over gekozen communicatie, de containers en de gebruikte inzamelmiddelen in huis;
- We maken een locatieplan voor de inzamelmiddelen waar belanghebbenden op kunnen reageren, voordat het locatieplan definitief is;
- De containers vervangen de citybins. Dit is gewenst i.v.m. Arbo-technische redenen (hoge en fysieke belasting voor medewerkers). Het is belangrijk dat ook bewoners die nog gebruik maken van een citybin overstappen op de container. We stoppen met het legen van de citybins voor de bewoners die van dit inzamelmiddel gebruik maken zodra de containers in gebruik zijn genomen.

We bereiden een aanbesteding voor om 100-120 containers aan te schaffen en plaatsen ze daar waar we nu nog geen gfe inzamelen of gfe inzamelen met citybins. We verwachten de aanbesteding in juni 2024 te publiceren en uiterlijk in het eerste kwartaal van 2025 te gunnen. Volgens deze planning kunnen de eerste containers 3de kwartaal 2025 geleverd en daarna geplaatst worden.

De pilot levert ons informatie op over onder andere de beleving van bewoners bij het gebruik van de containers, de gebruikte verzamelmiddelen in huis en het toegangscontrolesysteem op de gfe container. Daarnaast betrekken we de ervaringen van onze medewerkers en de verschillende bedrijfsvoeringsaspecten bij de evaluatie van de pilot. Het streven is om dit inzamelmiddel in de toekomst (in de daarvoor geschikte gebieden) in de rest van de stad in te zetten. Zodra het mogelijk is, informeren we de bewoners die van de containers gebruik kunnen maken.

2. Innovatiepartnerschap – bestaand dichtstedelijk gebied (vooorlogse wijken)

In de [Grondstoffennota 2020](#) is aangegeven dat we een Innovatief Inkooptraject (Innovatiepartnerschap) starten waarbij we samen met de gemeente Rotterdam en een marktpartij een hoogwaardig gfe brengsysteem ontwikkelen voor bestaande dichtstedelijke wijken zoals Witte Vrouwen en de Vogelenbuurt.

Het innovatiepartnerschap vordert, we zijn in de ontwikkelfase. Het inzamelsysteem dat we met onze partners ontwikkelen moet een hoogwaardig systeem worden, met een minimale ondergrondse en bovengrondse impact, passend in bestaand dichtstedelijk gebied met weinig openbare ruimte. Op basis van deze uitgangspunten hebben we twee concepten in beeld.

i. Vacuümediging

Dit concept gaat uit van een inzamelvoorziening, een smalle ondergrondse buis, die door vacuüm wordt leeggezogen. Uit de eerste praktijktesten blijkt dat het mogelijk is om gfe middels vacuüm uit de buis te zuigen. We hebben de werking van het systeem onderzocht bij diverse omstandigheden:

- Of de buis volledig wordt leeggezogen bij verschillende hoeveelheden gfe in de buis.
- De invloed van 'vervuiling' in gfe. Wat gebeurt er als er bijvoorbeeld snoeiafval, kattengrind, stenen, plasticpotten etc. in het gfe zit? We proberen het risico op vervuiling zo klein mogelijk te houden, maar het inzamelsysteem moet wel werken als er vervuiling is.

De uitvoering is betrokken bij de testen en ontwikkeling. Zij moeten goed met het inzamelsysteem kunnen werken.

ii. Kiepsysteem

Het tweede concept dat we onderzoeken is een zogenaamd 'kiepsysteem'. Dit concept gaat uit van inzameling in een kleine ondergrondse container die bij het oppakken voor lediging zichzelf leeg kiept in een bak aan de haakarm van het inzamelvoertuig.

We zijn gestart met een haalbaarheidsonderzoek. Hierin toetsen we de hieronder genoemde onderdelen op techniek en haalbaarheid. Het onderzoek bestaat uit vier delen, namelijk:

- Het ontwerp van de zuil;
- De ondergrondse gfe container;
- De gfe inzamelcontainer op het inzamelvoertuig;
- De haakarm met bak die de inwerpkolom oppakt en in de bak leeg kiept.

We verwachten in Q1 2025 het eventuele onderzoek naar de technische haalbaarheid van vacuümediging en het haalbaarheidsonderzoek van het kiepsysteem af te ronden. Op basis van deze haalbaarheidsonderzoeken wordt een keuze gemaakt voor het doorontwikkelen van een van de concepten.

3. Voedselvermaler - *nieuwbouw dichtstedelijk gebied (Beurskwartier)*

In het [stedenbouwkundigplan](#) Beurskwartier is vastgelegd dat we een pilot gaan uitvoeren met voedselvermalers. In keukens van woningen en werkplekken wordt een voedselvermaler ingebouwd. Hier kunnen gebruikers hun restanten gfe inwerpen. De restanten worden vermalen en met water via een daarvoor bedoeld buizenstelsel afgevoerd naar een scheidingsinstallatie. Daar wordt het water onttrokken aan het gfe waardoor een droge substantie overblijft. Het afgescheiden water wordt afgevoerd naar het riool. Het resterend droge gfe wordt opgevangen voor compostering. De voedselvermaler biedt kansen bij gestapelde nieuwbouw om bronscheiding van gfe beter te faciliteren. We zien de voedselvermaler als een mogelijke toekomstige oplossing voor gfe scheiding in gestapelde bouw en hoogbouw. Een dergelijke voorziening voor huishoudens wordt nog nauwelijks toegepast in Nederland.

4. *'Afval op afspraak' – historische binnenstad*

Voor de binnenstad hebben we momenteel geen geschikt middel om gfe in te zamelen. De reden hiervoor is de beperkte inzamelmogelijkheden door onder ander aslastbeperking, beperkte inpandige ruimte van bewoners en de verwachte lage respons.

Een onderdeel van de Gebiedsaanpak afval en grondstoffeninzameling binnenstad is het mogelijk maken van gfe inzameling. Hiervoor onderzoeken we de oplossingsrichting inzameling aan huis, achter de voordeur. Bewoners reserveren een tijdsslot voor het gescheiden aanbieden van verschillende afval- en grondstoffenstromen waaronder gfe. Tot die tijd worden deze stromen achter de voordeur bewaard. De inzameldienst komt met een klein licht elektrisch voertuig het afval en de grondstoffen aan de voordeur ophalen en brengt het naar een inzamelhub op het water. Bewoners kunnen ook zelf hun afval en grondstoffen naar de de inzamelhub brengen.

Deze methode wordt al toegepast in de historische binnenstad van de gemeenten Amsterdam en Enschede. We onderzoeken hoe we dit als pilot vorm kunnen geven in Utrechtse binnenstad. Hiermee zetten we een grote stap in het mogelijk maken van gescheiden inzameling van onder andere gfe. In een aparte brief informeren wij u over de gebiedsaanpak grondstoffeninzameling binnenstad. Hierin wordt deze oplossingsrichting nader toegelicht.

Vervolg

Zodra er relevante ontwikkelingen zijn (of uiterlijk het eerste kwartaal van 2025) informeren wij u over de uitbreiding van gfe inzameling.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris,

de burgemeester,